

VIRUSLARGA QARSHI VOSITALAR

To'ychiboyev Alisher Nigmatullayevich

Ilmiy rahbar: Yakubova Nigora

Toshkent davlat stomatologiya instituti talabasi

Annotasiya: Antiviral preparatlar organizmga zararli viruslar bilan kurashishga yordam beradi. Preparatlar simptomlarni engillashtirishi va virusli infeksiyaning davomiyligini qisqartirishi mumkin. Antiviral vositalar, shuningdek, herpes va OIVni keltirib chiqaradigan viruslarni yuqtirish yoki tarqatish xavfini kamaytiradi. Antiviral vositalar tanangizga kasallikka olib kelishi mumkin bo'lgan ba'zi viruslar bilan kurashishga yordam beradigan dorilardir. Antiviral preparatlar ham profilaktik hisoblanadi. Ular sizni virusli infeksiyalardan yoki virusni boshqalarga yuqtirishdan himoya qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: Antiviral, Bovireks, Virogel, Remantadin.

Kirish

Viruslar – bu organizmning tirik hujayralari ichida o'sadigan va ko'payadigan mayda (mikroskopik) yuqumli kasalliklar. Viruslar sizning tanangizdagi sog'lom (xost) hujayralarga biriktirilishiga imkon beruvchi retseptorlarga ega. Virus xost-hujayraga qo'shib, unga kirgandan so'ng u replikatsiya qilishi (o'zidan nusxa olishi) mumkin. Xost hujayra o'ladi va virus boshqa sog'lom hujayralarni yuqtiradi. Ba'zida viruslar xost hujayrasida ko'paymasdan yoki unga zarar bermasdan qoladi. Virus hali ham mavjud (ya'ni siz yuqumli bo'lishingiz mumkin), ammo sizda alomatlar yo'q. Ushbu yashirin yoki faol bo'lmagan virus har qanday vaqtda faol bo'lib, simptomlarni keltirib chiqarishi yoki boshqalarga yuqishi mumkin. Viruslarning tarqalish usuli virus turiga bog'liq.

Viruslarning tarqalish usullari (virus turiga qarab farqlanadi):

➤ Qon, siydik, najas (najas), qusish, eyakulyatsiya (sperma) va tupurik kabi ifloslangan tana mahsulotlari.

➤ Xato chaqishi (virusning bug'ning tupurigidan odamning qoniga o'tishi).

➤ Teri bilan aloqa qilish, shu jumladan jinsiy aloqa.

Antiviral vositalar ta'sir qilish mexanizmi

Antiviral dorilar preparat va virus turiga qarab har xil ishlaydi. Antiviral vositalar:

➤ Viruslar sog'lom hujayralar bilan bog'lanib, ularga kira olmasligi uchun retseptorlarni blokirovka qiling.

➤ Immunitet tizimini mustahkamlang, unga virusli infeksiya bilan kurashishga yordam bering.

➤ Immunitet tizimini mustahkamlang, unga virusli infektsiya bilan kurashishga yordam bering.

Vrach yoki hamshira siz bilan antiviral vositalardan foyda olishingiz mumkinligini muhokama qiladi. Aksar odamlar Virusga qarshi vositalarni talab qilmaydi, chunki ular engil kasallikka duchor bo'radi va tezda tuzalib ketadi. Bularda Bunday hollarda, ushbu dorilarning nojo'ya ta'sirlari xavfi ularni qabul qilishning foydasidan yuqori bo'lishi mumkin. Biroq, ba'zi odamlar antiviral preparatlarni qabul qilishlari kerak. Antiviral vositalar grippni davolamaydi, lekin ular Odamlarning tiklanishiga yordam berishi mumkin:

- Ba'zi alomatlarni engillashtiradi
- Kimdir kasal bo'lish vaqtini qisqartirish

Asosiy qism

Viruslarga qarshi vositalarning ta'sir yo'nalishi har xil va hujayra bilan Virusning o'zaro ta'sirini turli bosqichiga taalluqlidir. Jumladan, quyidagilarga Susaytiruvchi ta'sirga ega bo'lgan moddalar ma'lum:

- 1) Virusni hujayraga adsorbsiyalanishi yoki uni hujayraga kirishi (enfuvirtin, γ -Globulin);
- 2) virus genomini ozodlikka chiqish ("deproteinizasiya") jarayoni (midantan, remantadin);
- 3) viruslarning erta oqsil-fermentlarini sintezi (guanidin);
- 4) nuklein kislotalarini sintezi (zidovudin, asiklovir, vidarabin, idoksuridin va boshqa nukleozid analoglari);
- 5) viruslarni "kechki" oqsillarining sintezi (sakvinavir);
- 6) virionlarni yig'ilishi (metisazan).

Bundan tashqari organizmga tushgach viruslar hujayrada biologik farq bo'lgan glikoprotein – interferonlarni hosil bo'lishiga olib keladi va ular orqali immunitetni gumoral hamda hujayra bo'g'imlarini ishga tushiradi. Virus oqsillari kuchli antigen bo'lganliklaridan viruslarni neytrallovchi antitelalar hosil bo'lishiga olib keladi. Interferonlar sintezini va antitelalar hosil

Bo'lishini rag'batlantiruvchi dori vositalarini yaratish ham virusli infeksiyalar bilan kurashishda ulkan kelajakka ega, deb hisoblanadi. Dori vositalari sifatida qo'llanilayotgan viruslarga qarshi moddalar quyidagi Guruhlardan iborat bo'lishlari mumkin.

Sintetik vositalar:

Nukleozidlar analoglari – *zidovudin, asiklovir, vidarabin, gansiklovir, Trifluridin, idoksuridin*

Peptidlar unumlari – *sakvinavir*

Adamantan unumlari – *midantan, remantadin*

Indolkarbon kislota unumlari – *arbidol*

Fosfono chumoli kislota unumlari – *foskanet*

Tiosemikarbazon unumlari – *metisazon*

Bovireks (Atsiklovir)

Farmakologik xususiyatlari. Oq yoki sarg'ish tusli oq rangli sirtga qo'llash uchun krem. Bovireks viruslarga qarshi preparat bo'lib, Herpes simplex 1 va 2 turlari va o'rab oluvchi Varicella zoster viruslariga qarshi faol moddadir. Virus bilan infeksiyalangan xujayralar ichida virus – timidikinazasi ta'siri ostida atsiklovir qator ketma-ket reaksiyalar oqibatida mono-, di- va trifosfat atsiklovirga aylanadi. Atsiklovir – trifosfat virusning DNK zanjiriga joylashib oladi va virus DNK-polimerazasini raqobatli ingibirlashi orqali uning sintezini bloklaydi. U DNK-virusning sinteziga xalaqit qiladi, lekin xujayra ichidagi jarayonlarga ta'sir ko'rsatmaydi.

Qo'llanilishi. O'tkir va oddiy uchuq virusi (Herpes simplex 1 va 2 turi) chaqirgan, shu jumladan lablardagi pufakchalari (lablarni yallig'lanishi Herpes labialis) teri infeksiyalari.

- sitomegalovirusni davolashda.
- organizmning immunologik holati yomonlashgan bemorlarda oddiy uchuq virusi chaqiradigan infeksiyalarni oldini olishda.
- immun tizimida o'zgarish bo'lmagan bemorlarda o'rab oluvchi temiratki virusi (Varicella zoster) chaqirgan birlamchi va qaytalanuvchi infeksiyalarni davolashda.
- 2 yoshdan katta bo'lgan bolalardagi suvchechakni (Varicella) davolashda -ayollardagi sitomegalovirusida (SMV)
- Herpes genitalis chaqirgan birlamchi va ikkilamchi genital infeksiyalarda.

Kremni qo'llash usuli va dozalari. Preparat zararlangan joylarga va uning atrofiga yupqa qavat qilib kuniga 5 marta (har 4 soatda) surtiladi. Davolash 5 kun davom ettiriladi. Agarda shu davrda toshmalar yo'qolmasa davolashni yana 5 kun davom ettirish mumkin. Agarda 10 kun davolashda uchuqning belgilari yo'qolmasa, shifokorga murojaat qilish lozim. Zararlangan sohalarga boshqa infeksiya tushmasligi uchun, kremni paxta tampon yoki toza qo'l bilan qo'yish lozim. Davolashni pufakchalar qurimagunicha va to'la tuzalguncha davom ettirish kerak.

Davolashning davomiyligi 5 kun, lekin 10 kundan oshmasligi kerak.

Nojo'ya ta'sirlari. Ayrim hollarda terida toshma paydo bo'lishi mumkin. Preparatni qabul qilish to'xtatilganidan so'ng toshmalar yo'qoladi. Buyraklarning faolliyati buzilgan patsientlarda ba'zan takroriy nevrologik reaksiyalar, masalan bosh aylanishi, psixoz, gallyutsinatsiya, uyqusizlik, charchoqlik kuzatiladi.

Qo'llash mumkin bo'lmagan holatlar. Bovireks kremiga o'ta yuqori sezuvchanlikka ega patsientlarda qo'llash mumkin emas. Preparatni homiladorlik va

emizish davrida, ona uchun kutilayotgan foyda, homila uchun potentsial xavfdan ustun bo'lgan holdagina qo'llash mumkin.

Boshqa dori vositalari bilan o'zaro ta'siri. Bovireks sirtga qo'llanganida boshqa dori vositalari bilan o'zaro ta'siri aniqlanmagan.

Maxsus ko'rsatmalar. Yuqori terapevtik samara olish uchun, preparatni kasallikning boshlang'ich davrida qo'llash kerak. Mahalliy yallig'lanish rivojlanishi mumkinligini inobatga olib, kremni og'iz bo'shlig'I, ko'zlarning shilliq qavatiga qo'yish tavsiya etilmaydi.

Virogel

Farmakologik ta'siri. Gel, nazal qo'llanganida grippni erta davolash uchun ishlatiladi, burun bo'shlig'ida rinovirus ko'payishini ingibirdaydi, burun shilliq qavatini tomirlarini torayishiga yordam beradi va sekretiyanini kamaytiradi (ajralib chiqish), burunda salqinlik tuyg'usini hosil qiladi.

Qo'llanilishi. Virus etiologiyali tumovni simptomatik davolash, kattalar va 3 yoshdan oshgan bolalarda nafas yo'llarini rinovirus va gripp virusidan profilaktik himoyalash.

Qo'llash mumkin bo'lmagan holatlar. Faol moddalar va/yoki gelni har qanday boshqa komponentlariga bo'lgan yuqori sezuvchanlik.

Ehtiyotkorlik choralari va qo'llashdagi maxsus ko'rsatmalar. Ko'zga gel tushishiga yo'l qo'yilmasin! Gel ko'zga tushgan holda, darhol katta miqdordagi suv bilan yuvilsin! 3 yoshgacha bo'lgan bolalarda qo'llanilmasin!

Boshqa dori turlari bilan o'zaro ta'siri bo'yicha. Ma'lumotlar yo'q.

Homiladorlik va laktatsiya. Davrida preparatni nojo'ya ta'siri haqida ma'lumotlar yo'q. Transport vositalarini haydash va mexanik moslamalarda ishlash qobiliyatiga ta'sir qilmaydi.

Qo'llash usuli va dozalari. Gelni ko'p bo'lmagan miqdori burun bo'shlig'ini oldingi qismiga yupqa qavat qilib qo'yiladi va burun orqali keskin nafas olib gelni burun bo'shlig'iga chuqurroq kirishiga erishiladi.

Oldini olish maqsadida gel har 4 soatda qo'yiladi, kasallik holida har soatda. Preparat 1-2 hafta qo'llanadi, surunkali kasallik holida shifokor ko'rsatmasi bo'yicha davolashni cho'zish mumkin.

Nojo'ya ta'sirlari. Preparat qo'llanganida ba'zida ignabargli daraxtlar turlarini efir moylariga nisbatan yuqori sezuvchanlikka ega bo'lgan shaxslarda allergik reaksiyalar bo'lishi mumkin. Allergiya simptomlari yoki boshqa noxush reaksiyalar paydo bo'lgan holda, darhol davolovchi shifokor bilan preparatni keyinchalik qo'llash bo'yicha maslahatlashish kerak.

Remantadin

Farmakologik xususiyatlari. Remantadin viruslarga qarshi yaqqol ta'sir etuvchi amantadin hosilasidir. U A turidagi har xil grupp viruslarga qarshi samaralidir, hamda

V turdagi viruslar chaqirgan kasalliklarda antitoksik ta'sirga ega. Remantadin virus replikasiyasini erta davridayoq sekinlashtiradi. Genetik tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, remantadinni A virusga qarshi ta'sirida, virionning M2 geni tarkibidagi spetsifik oqsil muhim ahamiyatiga ega. Remantadin entsefalitni qo'zg'atuvchi arboviruslarga ham qarshi sekinlashtiruvchi ta'sir etadi. Ko'pincha ushbu virusni kanalar tarqatadi. Remantadin jigarda tezda metabolizmga uchraydi, qabul qilingan dozaning 25% siydik orqali 72 soat davomida chiqariladi. Bir marta peroral 200 mg. dozada qabul qilingan preparat farmakokinetikasi, jigar stabil sirrozi bilan kechayotgan surunkali jigar kasalligi bo'lgan bemorlarda va sog'lom odamlarda deyarli farqlanmaydi.

Qo'llanilishi. Remantadin kattalarga va maktab yoshidagi bolalarga, grippni erta davolash maqsadida, hamda kattalarga epidemiya davrida oldini olish uchun buyuriladi. Virus chaqiradigan kana entsefalitini oldini olish uchun tavsiya etiladi.

Qo'llash mumkin bo'lmagan holatlar. Adamantan guruhi birikmalariga yoki yordamchi moddalarga o'ta sezuvchanlik holati; o'tkir jigar kasalliklari; o'tkir va surunkali buyrak kasalliklari; tireotoksikoz, xomiladorlik va emizikli davr.

Nojo'ya ta'siri. Preparat odatda yaxshi o'zlashtiriladi. Agar, tavsiya etilgan dozadan yuqori dozalar qo'llanilsa, me'da-ichak yo'llari va nerv tizimi tomonidan kuzatiladigan nojo'ya ta'sirlar kuchayadi.

- Me'da-ichak yo'llari: Diareya, dispepsiya;
- Nerv tizimi: Es-xushning chalkatishlari, diqqat-e'tiborni buzilishlari, ataksiya, uyquchanlik, bezovtalik, depressiya, eyforiya, giperkinez;
- Teri: toshmalar;
- Eshituv va vestibulyar apparat: Tinnitus;
- Nafas olish a'zolari tizimi: Dispnoe, bronxospazm.

Ehtiyotkorlik choralari. Remantadinni me'da-ichak yo'llari kasalliklari bo'lgan, jigar faoliyatining og'ir buzilishlari bo'lgan odamlarda, keksalarda ehtiyotkorlik bilan qo'llash kerak. Bunday hollarda preparat dozasi kamaytirish tavsiya etiladi. Agar anamnezda tutqanoq kasalligi bo'lsa va epileptik tutqanoqlarga qarshi davolash belgilangan bo'lsa, remantadinni birga qo'llash davrida epileptik tutqanoqlar rivojlanish xavfi ortadi. Bu holatlarda remantadin kuniga 100 mg dozada tutqanoqqa qarshi davolash bilan birga qo'llanadi. Agar xurujlar rivojlansa, remantadinni qabul qilish to'xtatiladi.

Homiladorlik vaqtida va emizikli davri. Qo'llash mumkin emas.

Transport vositalarini boshqarish qobiliyatiga ta'siri. Ehtiyotkorlikka rioya qilish kerak, chunki remantadin markaziy nerv tizimi tomonidan nojo'ya ta'sirlarni chaqirishi mumkin.

Boshqa dorilar bilan o'zaro ta'siri. Paratsetamol va atsetilsalitsil kislotasi remantadinning samaraliligini pasaytiradi. Alkogol` qabul qilishdan o'zini tutish kerak, chunki MNT tomonidan kutilmagan reaksiyalar paydo bo'lishi mumkin.

Qo'llash usuli. Remantadin ovqatdan keyin, suv bilan ichib qabul qilinadi.

A grippida davolash. Remantadinni qabul qilishini kasallikni birinchi simptomlari boshlanishi bilan darhol 48 soat ichida boshlash zarur.

Kattalarga: birinchi kuni preparatni 100 mg (2 tabletka) kuniga 3 martadan, ikkinchi va uchunchi kunlari 100 mg dan 2 marta, to'rtinchi va beshinchi kunlari 100 mg dan 1 marta buyuriladi. Kasallikning birinchi kunida preparatni 3 tabletkadan 2 marta yoki 6 tabletka 1 qabul qilishda qo'llash mumkin.

Bolalarga: 7 -10 yoshgacha remantadin 50 mg dan (1 tabletka) 2 marta,

11 – 14 yoshgacha 50 mg dan 3 marta,

14 yoshdan oshganlarga kattalar uchun dozalari bilan bir xil.

Davollash kursi 5 kundan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- <https://my.clevelandclinic.org>
- Фармакология : учебник / Д. А. Харкевич. — 10-е изд., испр., перераб. И доп. — М. : ГЭОТАР-Медиа, 2010. — 752 с. : ил
- [://www.ronl.ru/formakologiya/](http://www.ronl.ru/formakologiya/); [://www.evrocet.ru/cshop/book-18921](http://www.evrocet.ru/cshop/book-18921);
- [://nmu-student.narod.ru/farmacology](http://nmu-student.narod.ru/farmacology);
- <http://max.1gb.ru/farm/>
- [://www.cibis.ru/catalogue/pharmacology_pharmacy_toxicology/a/sites/52185.html](http://www.cibis.ru/catalogue/pharmacology_pharmacy_toxicology/a/sites/52185.html); [://medvedev-ma.narod.ru/farmakologia/0.htm](http://medvedev-ma.narod.ru/farmakologia/0.htm);
- Azizova C.C. Farmakologiya. Darslik, T.:2006
- Yakubova K.A. Farmakologiya. Darslik, 2021
- Bertram G. Katzung, Susan B. Masters, Anthony J. Trevor. Basic & clinical pharmacology 12 edition.